Преднацрт

ЗАКОН О ПРАВИМА ДЕТЕТА

ДЕО ПРВИ
ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона
Члан 1.

Овим Законом се уређују права детета, начин остваривања права детета, начини и поступци заштите права детета и обавезе, одговорности и овлашћења органа јавне власти, правних и физичких лица у остваривању и заштити права детета.

Термини који се у овом закону користе у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

Дефиниција детета
Члан 2.

Дете је свако људско биће млађе од 18 година.

Особа млађа од 18 година задржава статус детета и остварује права по овом Закону без обзира на стицање посебних права и обавеза на основу других закона и одлука надлежних органа.

Циљеви закона
Члан 3.

Циљеви овог закона су:

1) гарантовање и заштита права детета у складу са Уставом Републике Србије, и другим законима, Конвенцијом о правима детета и другим међународним уговорима које је потврдила Република Србија;
2) гарантовање и заштита права детета у свим областима друштвеног живота за свако дете;
3) успостављање јединствених критеријума и стандарда за остваривање најбољег интереса детета у свим областима живота и развоја детета и стварање услова за њихову примену;
4) успостављање мера за остваривање и заштиту права детета;
5) утврђивање посебних права детета у поступцима у којима деца учествују пред судовима, државним органима и другим организацијама која врше јавна овлашћења,
6) утврђивање основних начела (посебних гарантија) у поступцима пред судовима, државним органима и другим организацијама која врше јавна влашћења који се тичу детета.

Примена Закона
Члан 4.

Одредбе овог закона примењују се на (или штите) свако дете, у земљи или иностранству, о чијим правима, обавезама и на закону заснованим интересима одлучују или се о њима старају државни органи и други органи јавне власти.

Одредбе овог Закона односе се на свако физичко лице које живи или се затекне на територији Републике Србије.

Одредбе овог Закона односе се и на физичко лице које не живи или се не затекне на територији Републике Србије, уколико је повезано са дететом породичним, сродничким или другим везама.

Одредбе овог Закона односе се на све органе јавне власти у Републици Србији.

Заштита права
Члан 5.

Органи јавне власти предузимају све потребне мере да се успоставе ефикасна правна средства у свим случајевима повреде права детета.

Мере из става 1. овог члана обезбеђују

1) поступке који су доступни сваком детету и његовој/њеној породици или особи која се о детету брине;
2) пружање информација, савета и правне помоћи;
3) заступање детета;
4) приступ детета независним жалбеним поступцима;
5) приступ детета суду и органима управе.

У случају да се утврди повреда права детета, органи јавне власти предузимају све мере да обезбеде накнаду штете, физички и психички опоравак, рехабилитацију и реинтеграцију детета.

У складу са ставом 1. и 2. овог члана, сва права детета: економска, социјална и културна, као и грађанска и политичка имају судску заштиту.

Опште мере за спровођење Закона
Члан 6.

Органи јавне власти предузимају све потребне законодавне, административне и остале мере за остваривање права признатих овим Законом, користећи сопствена расположива средства, а где је потребно и у оквиру међународне сарадње.

Мере за остваривање права детета обухватају:

1) континуирано усклађивање домаћег законодавства с највишим стандардима у међународном и упоредном праву;
2) усвајање и спровођење свеобухватног националног плана акције за децу;
3) координацију и надзор од стране надлежног органа Републике Србије;
4) подршку надлежних органа за заштиту људских права и права детета;
5) опредељивање посебних средства из буџета за спровођење овог закона;

6) унапређење система за заштиту права детета и стално праћење података и статистике у свим областима права детета;
7) подстицај рада и помоћ надлежних органа удружењима грађана која се у целини или делом баве правима детета;
8) ширење информација, континуирано образовање, подстицај истраживања и подизање свести у области права детета;
9) подстицање и учешће у међународној сарадњи и међународним процесима у области права детета;
10) друге мере којима се унапређују права детета.

Целовитост и недељивост права детета
Члан 7.

Права детета су недељива и целовито се остварују.

Органи јавне власти, правна и физичка лица ће се у свим активностима које се тичу деце, руководити принципом недељивости њихових права, имајући увек у виду узајамне везе између појединих права детета.

Обавеза сарадње
Члан 8.

У остваривању, унапређивању и заштити права детета, органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да међусобно сарађују.

Право на живот
Члан 9.

Свако дете самим рођењем има неприкосновено право на живот. Органи јавне власти и правна лица предузимају законске и административне мере да заштите живот сваког детета, укључујући мере подизања свести о вредности и неприкосновености живота детета.

Право на живот гарантује се и нерођеном детету, у складу са законом. Гаранције подразумевају скуп мера за унапређење перинаталне и неонаталне заштите мајке и новорођеног детета које обезбеђују сигуран почетак живота и даље смањење смртности одојчади.

Родитељи, односно лица која подижу и негују дете, као и организације које се баве чувањем, образовањем, васпитањем и бригом о деци одговарају за живот и здравље деце у складу са посебним прописима.

Право на безбедност
Члан 10.

Дете има право на живот и развој у безбедном окружењу.

Органи јавне власти, правна и физичка лица предузимају мере заштите ради обезбеђивања безбедности детета и то у следећим срединама:
1) породици;
2) установи образовања;
3) локалној заједници;

4) установи у којој дете борави и
5) радном месту.

Мере заштите су усмерене према детету и онима који се о детету старају, нарочито:

1) заштита од психичког, физичког, економског и сваког другог насиља, злостављања и занемаривања и сваког облика експлоатације;
2) заштиту од неоправдане изолације и институционализације;
3) спречавање употребе алкохола, наркотика, других опојних средстава и штетних супстанци;
4) спречавање развијања навика које нарушавају здравље, правилан развој и добробит детета;
5) спречавање и сузбијање вршења противправних дела против деце;
6) заштита од свих облика сексуалног насиља и експлоатације;
7) осигурање безбедног кретања деце;
8) заштита од вршења (упражњавања) обичаја штетних по живот, здравље и безбедност детета, као што су дечји бракови, рано укључивање деце у рад, васпитавања деце телесним кажњавањем, непримерено излагање тела или делова тела детета јавности и слично.

Родитељи, односно лица која подижу и негују дете дужни су да детету млађем од 10 година обезбеде стални надзор.

Родитељи, односно лица која подижу и негују дете дужни су да детету млађем од 15 година обезбеде пунолетног пратиоца после 23 часа.

Пропуштање предузимања мера за безбедност деце подлеже одговорности, у складу са законом.

Право на здраву животну средину
Члан 11.

Свако дете има право на живот и развој у здравој животној средини.

Органи јавне власти имају обавезу да штите дете од загађења ваздуха, воде, хране, као и од неадекватне санитације, токсичних агенаса, преносилаца болести, ултравиолетних и других штетних радијација и од деградираног еко система.

Органи јавне власти имају обавезу да подржавају стварање и обезбеђивање сигурне и здраве социјалне околине.

Право је детета да у складу са својим развојним могућностима буде информисано о заштити средине и да активно учествује у креирању здравог окружења.

Дете има право да стиче знања о животној средини и учествује у њеном очувању.

Право на опстанак и развој
Члан 12.

Свако дете има право на приступ мерама које омогућавају да развије свој пуни потенцијал, а органи јавне власти обавезу да то обезбеде свој деци без обзира на лична својства и различите средине у којима деца живе.

Органи јавне власти предузимају све мере да се детету осигура безбедан и здрав развој, највиши могућ стандард живота и адекватна исхрана, очување и унапређење здравља, социјална сигурност и подршка сазнајном, социјалном и емоционалном развоју, као и заштита од свих облика насиља и опасности и то кроз подршку родитељима и обезбеђивање помоћи у ресурсима и услугама и кроз укључивање саме деце од раног детињства у промовисање стилова живота који омогућавају здраво одрастање.

Поштовање достојанства детета
Члан 13.

Достојанство детета је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите.

Органи јавне власти, правна и физичка лица поштују и штите достојанство детета у свим активностима.

Забрана телесног кажњавања и ограничавања детета
Члан 14.

Телесно кажњавање и понижавајући поступци према детету у циљу дисциплиновања детета забрањени су у свим срединама.

Употреба физичке силе према детету и телесно ограничавање детета забрањени су.

Изузетно од става 2. овог члана, употреба физичке силе и мере телесног ограничавања детета могу се на најкраће могуће време и само у мери која је неопходна ради заштите живота и здравља детета, другог лица или заштите имовине веће вредности, предузети у складу са законом, када је то неопходно.

Право на слободу
Члан 15.

Свако дете има право на личну слободу, укључујући слободу изражавања, слободу вероисповести, слободу мирног окупљања и удруживања.

Права на личну слободу
Члан 16.

Деца не могу бити лишена слободе, изузев у законом прописаним случајевима, на начин и у поступку утврђеним законом.

Забрана дискриминације
Члан 17.

Забрањена је дискриминација деце, непосредна или посредна, индивидуална или групна, која се заснива на раси, боји коже, узрасту, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, сметњи у

развоју, брачном и породичном статусу, осуђиваности, изгледу и било ком другом стварном, односно претпостављеном личном својству или статусу детета.

Под посредном дискриминацијом посебно се подразумева дискриминација родитеља, чланова породице детета, лица која се о њима старају или су им посебно блиска.

Органи јавне власти предузимају све мере како би се обезбедила заштита детета, његових/њених родитеља, чланова њихове породице, односно лица која се о детету старају или детету блиских лица, културне или етничке групе којој дете припада, од свих облика дискриминације из става 1. овог члана.

Посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка детета, односно групе деце која се налазе у неравноправном положају не сматрају се дискриминацијом.

Најбољи интереси детета
Члан 18.

У свим активностима које се тичу детета и одлукама које се у вези са тим доносе, органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да поступају руководећи се најбољим интересима детета.

Најбољи интереси детета утврђују се полазећи од:

1) пола, узраста, других личних својстава, претходног искуства и животних околности детета;
2) потребе физичког, сазнајног, емоционалног и социјалног развоја и заштите живота и здравља детета;
3) потребе осигурања безбедности детета;
4) значаја обезбеђења стабилности, континуитета односа са родитељима, породицом и средином из које потиче или у којој борави, средине и начина живота детета;
5) квалитета односа које је дете успоставило са родитељем или другом особом и непосредних и дугорочних ефеката одржавања тог односа;
6) потребе очувања породичних односа, посебно односа са браћом и сестрама;
7) дететове културне, расне, етничке, језичке и религијске припадности или наслеђа;
8) мишљења и жеља детета;
9) уважавања дететовог доживљавања времена и последица које одлагање доношења одлуке може имати на дете;
10) других околности, личних својстава и стања која могу да утичу на добробит детета.

При утврђивању најбољих интереса детета, органи јавне власти, правна и физичка лица посвећују дужну пажњу мишљењу детета.

При утврђивању најбољих интереса детета, органи јавне власти, правна и физичка лица прибављају стручно мишљење.

Уважавање мишљење детета
Члан 19.

Свако дете има право да слободно изрази своје мишљење о свим питањима која га се тичу. Мишљењу детета посвећује се дужна пажња, при чему се уважавају године живота, развојне могућности и комуникационе и друге способности и потребе детета.

Органи јавне власти, правна и физичка лица, дужни су да детету пруже сва обавештења која су му потребна да формира и изрази своје мишљење.

Органи јавне власти, правна и физичка лица прибављају мишљење у пуном обиму информисаног детета у свим судским, управним и другим поступцима у којима се одлучује о његовим/њеним правима или чији исход би могао да утиче на његова/њена права.

Детету се мора обезбедити да у тим поступцима изрази своје мишљење непосредно или преко заступника, уз подршку школског психолога, стручњака органа старатељства, породичног саветовалишта или друге одговарајуће установе или организације и у присуству лица које само изабере, осим ако је то у супротности с најбољим интересима детета.

Органи јавне власти дужани су да у својој одлуци детаљно образложе како су утврдили мишљење детета и разлоге због којих су га уважили односно нису уважили и о томе обавесте дете.

Положај детета у судским и управним поступцима
Члан 20.

Дете има положај странке у свим судским, управним и другим поступцима у којима се одлучује о његовим/њеним правима.

У судским, управним и другим поступцима дете заступа његов/њен законски заступник.

Дете које је навршило 10 година може само или преко пуномоћника кога само изабере предузимати радње у поступцима из става 1. овог члана.

Ако процени да између детета и његовог/њеног законског заступника постоје супротни интереси, орган јавне власти дужан је да детету без одлагања одреди колизијског заступника.

Ако одреде узимање изјаве од детета у поступку, органи јавне власти дужни су да детету пре саслушања пруже одговарајућа објашњења, као и помоћ и подршку од стране стручног лица како би разумело своју улогу у поступку и савладало стрес давања изјаве.

Начела поступка који се тичу права детета
Члан 21.

У судским и управним поступцима све одлуке које се тичу права детета доносе се у складу са његовим/њеним најбољим интересима.

Сви поступци из става 1. овог члана хитни су, а јавност је искључена.

У поступцима из става 1. овог члана орган јавне власти дужан је да по службеној дужности донесе одлуку ако у току поступка који су други овлашћени субјекти покренули оцени да је то потребно ради заштите права и интереса детета.

У поступцима из става 1. овог члана орган јавне власти дужан је да по службеној дужности прикупи и утврди истинитост свих чињеница које су важне за доношење одлуке.

Орган јавне власти није везан захтевима који су странке истакле у поступку а тичу се детета.

Сви подаци изнети у току поступака из става 1. овог члана представљају службену тајну, изузев оних који се морају саопштити на основу закона.

Право на приступ службама за заштиту права детета
Члан 22.

Дете има право да се самостално или преко заступника, због повреде својих права, обраћа органима и службама које су под надзором државе.

Органи јавне власти су у обавези да развијају службе и унапреде рад и учине доступним постојеће службе и органе како би се сваком детету омогућило да се самостално или преко заступника, у свако доба обрати за помоћ.

Право на рехабилитацију и реинтеграцију
Члан 23.

Органи јавне власти предузимају све мере да подстичу физички и психолошки опоравак и друштвену реинтеграцију детета жртве сваког облика занемаривања, експлоатације или насиља, мучења или било ког другог облика окрутног, нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања или оружаног сукоба. Такав опоравак и реинтеграција се омогућавају у условима који подстичу здравље, самопоштовање и достојанство детета.

Периодична провера смештаја (збрињавања)
Члан 24.

Дете које су органи јавне власти сместили у установу социјалне заштите, здравствену, заводску или другу установу ради бриге, заштите, извршења кривичне санкције, мере безбедности, васпитне мере или лечења његовог/њеног физичког или менталног здравља има право на периодичну проверу таквог смештаја и свих других околности од значаја за његов/њен смештај (збрињавање).

Дете из става 1. овог члана има право на редован контакт са породицом, блиским особама и природним окружењем, у највећој могућој мери.

Органи јавне власти из става 1. овог члана дужни су да дете редовно, најмање 1 месечно посећују ради надзора услова смештаја и да процењују ефекте смештаја у

односу на добробит детета, а у складу са најбољим интересима детета и да предузимају мере у складу са својим законским овлашћењима.

ДЕО ДРУГИ
ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА

Право на лични и породични идентитет
Члан 25.

Дете има право на лични и породични идентитет.

Лични и породични идентитет детета нарочито чини:
1) лично име,
2) информација о томе ко су његови/њени родитељи и сродници и
3) држављанство.

Дете стиче право на идентитет рођењем.

Органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да дете одмах након рођења, а најкасније у року од 24 часа, пријаве органу који води матичне књиге или другом надлежном органу.

Начин и поступак остваривања права детета на лични и породични идентитет уређује се посебним законима. Органи јавне власти ће обезбедити примену ових права, посебно у случајевима у којима би дете, у супротном, имало статус лица без држављанства.

У остваривању права на лични и породични идентитет детета, органи јавне власти поступају руководећи се најбољим интересима детета.

Физичка и правна лица која подижу и негују дете или се о њему старају, а посебно усвојитељи и хранитељи, дужни су да детету пруже информације о томе ко су његови/њени биолошки родитељи и сродници.

Право на очување идентитета
Члан 26.

Органи јавне власти су у обавези да поштују право детета на очување идентитета, укључујући држављанство, име и породичне односе, у складу са законом и без незаконитог мешања.

Лишавање детета његовог/њеног идентитета или појединих елемената идентитета, забрањено је.

У случајевима када је дете незаконито лишено неких или свих елемената свог идентитета, органи јавне власти ће обезбедити одговарајућу правну помоћ и заштиту како би му што пре био враћен идентитет.

Право на приватност
Члан 27.

Произвољно или незаконито мешање у приватност детета, његове/њене породице, дома и преписке, забрањено је. Незаконит напад на част и углед детета, забрањен је. Част и углед детета, приватност детета, његове/њене породице, дома и преписке ужива посебну заштиту.

Дете има право на законску заштиту против таквог мешања или напада у свим судским, управним и другим поступцима, као и у свим срединама у којима дете борави. Поступак и начин заштите части и угледа детета, приватности детета, његове /њене породице, дома и преписке уређује се законом.

Органи јавне власти ће предузети све мере да средства јавног информисања поштују право детета на приватност, а у складу са постојећим прописима.

Поступак за заштиту права детета на част, углед и приватност детета, као и његове/њене породице, дома и преписке је хитан.

Заштита личног, приватног и породичног живота детета од јавности
Члан 28.

Лични, приватни и породични живот детета и слика детета у јавности, заштићени су и забрањен је сваки акт или чињење које их угрожава.

Забрањено је излагање детета средствима јавног информисања у циљу остваривања предности, погодности, добити или утицаја у јавним наступима за родитеље, старатеље, законске заступнике детета, односно друга физичка или правна лица која подижу и негују дете, односно непосредно се о детету старају.

Учешће или појављивање детета млађег од 14 година у јавним дебатама у средствима јавног информисања дозвољено је само уз сагласност детета, његових/њених родитеља или особа које подижу и негују дете.

Слобода изражавања
Члан 29.

Дете има право на слободу изражавања.

Слобода изражавања обухвата слободу детета да тражи, прима и даје информације и идеје свих врста, усмено или писмено, у уметничкој форми или преко средстава информисања, по избору детета, у свим срединама у којима дете борави.

Слобода изражавања детета може бити ограничена само законом ако је то неопходно ради поштовања права других или ради заштите националне безбедности, јавног поретка, јавног здравља или морала.

Слобода мишљења, савести и вероисповести
Члан 30.

Дете слободно формира своје мишљење.

Дете слободно изражава своју веру и верска убеђења.

Дете има право на приговор савести.

Право детета из ст. 2. и 3. овог члана може се изузетно ограничити ради заштите живота, здравља и правилног развоја детета, у складу са законом.

Органи јавне власти, правна и физичка лица обезбеђују услове за несметано формирање мишљења, испољавање вере и верског убеђења, обављање верских обреда, похађање верске службе или наставе и обезбеђивање слободе савести сваком детету.

Слобода изражавања мишљења, савести и вероисповести може се ограничити у складу са законом, уколико је то неопходно у интересу јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала или ради заштите права и слобода других.

Слобода удруживања
Члан 31.

Дете са навршених 14 година може да оснује удружење, учлањује се у удружење и активно учествује у његовом раду, у складу са законом.

Дете које је, у складу са законом, стекло радну способност, може да се удружује у синдикалне организације.

Дете са навршених 14 година може организовати и учествовати у мирном окупљању грађана.

Слобода удруживања и слобода мирног окупљања може се ограничити у складу са законом, уколико је то неопходно у интересу националне или јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала или ради заштите права и слобода других.

Право на приступ информацијама
Члан 32.

Дете има право на приступ информацијама и материјалима из различитих домаћих и међународних извора, посебно оних који су усмерени ка промоцији добробити, физичког и психичког здравља.

Органи јавне власти, правна и физичка лица подстичу ширење информација од интереса за остваривање, унапређење и заштиту права детета, а посебно:

1) подстичу средства јавног информисања да шире информације и материјал од друштвеног и културног интереса за дете у складу са циљевима образовања;
2) подстичу међународну сарадњу у изради, размени и ширењу таквих информација и материјала из различитих културних, националних и међународних извора;
3) подстичу издавање и дистрибуцију дечјих књига и других материјала који имају информативне и образовне садржаје;
4) посвећују посебну пажњу потребама детета припадника мањинске групе, националне мањине или мањинске верске групе, детета са сметњама у развоју и инвалидитетом и детета из других осетљивих група.

Право на заштиту од штетних информација
Члан 33.

Дете ужива заштиту од информација и материјала штетних по његову/њену добробит.

Органи јавне власти и правна лица предузимаће законодавне, управне и друге мере за заштиту детета од информација и материјала штетних по његову/њену добробит, посебно имајући у виду оне које се преносе путем информационих и комуникационих технологија (ИЦТ).

Мучење (тортура) и лишење слободе
Члан 34.

Ниједно дете не сме бити подвргнуто мучењу, окрутном поступку или кажњавању нити незаконитом хапшењу и лишењу слободе.

Лишење слободе детета примењује се у складу са законом у најкраћем могућем трајању и само у сврху због којег је изречено.

Права детета лишног слободе не смеју бити мања од оних које имају пунолетни учиниоци кривичних дела у складу са општим правилима кривичног поступка.

Свако дете лишено слободе биће одвојено од пунолетних лица лишених слободе, сем уколико се не сматра да је то у његовом/њеном најбољем интересу и на основу судске одлуке.

Свако дете лишено слободе има право да одржава контакт са својом породицом.

Детету лишеном слободе загарантоване су разноврсне опште и индивидуализоване активности и интервенције, којима се подстиче његово/њено физичко и психичко здравље, самопоштовање и смисао за одговорност у циљу остваривања одговарајућег васпитног утицаја, у складу са индивидуалним планом.

Детету лишеном слободе, обезбедиће се редовно образовање и приступ културним и рекреативним програмима и пружити здравствена заштита, психо-социјална помоћ и подршка.

ДЕО ТРЕЋИ
ДЕТЕ У ПОРОДИЧНОЈ СРЕДИНИ И АЛТЕРНАТИВНОЈ НЕЗИ

Право на живот у породици
Члан 35.

Свако дете има право на живот и одговарајуће услове за развој у породици.

Дете има право да живи с родитељима и право да га родитељи подижу и негују пре свих других.

Дете има право на живот у породици и кад нема родитеље, кад су родитељи из ма ког разлога спречени да живе са дететом или кад је дете одвојено од родитеља судском одлуком.

Дете има право да успостави и одржава личне односе са родитељем са којим не живи, блиским сродницима и другим лицима са којима га везује посебна блискост, без обзира на околности.

Право из става 4. овог члана детету се обезбеђује и у случајевима када је родитељ, блиски сродник или лице са којим је дете везано посебном блискошћу смештен у установу здравствене или социјалне заштите, односно казнено – поправну установу.

Дете има право на свестрану заштиту и васпитање у условима узајамног помагања, привржености и уважавања свих чланова породице, ради развоја сопствених потенцијала и осећања међугенерацијске солидарности у породици и одговорности према друштву.

Органи јавне власти су у обавези да сваком детету обезбеде контакт са породицом, односно појединим члановима породице и када је то потребно, спајање с породицом.

Одговорност родитеља
Члан 36.

Родитељи имају првенствену и заједничку одговорност за подизање и негу детета.

Родитељи су дужни да детету обезбеде најбоље могуће услове за његов/њен живот, здравље и правилан развој и да се старају о животу и здрављу детета.

Родитељи су дужни да са дететом развијају и негују однос заснован на љубави, поверењу, међусобном уважавању, привржености, узајамном помагању и поштовању личности и достојанства и да подстичу развој и неговање оваквих односа између детета и његових/њених сродника, нарочито браће и сестара.

У подизању и нези детета родитељи су дужни да се руководе његовим/њеним најбољим интересима.

Родитељи су дужни да обезбеде детету могућност слободног формирања и изражавања мишљења и да мишљењу детета посвете дужну пажњу.

Родитељи су дужни да детету пруже све информације потребне за формирање дететовог мишљења.

Родитељи су дужни да усмеравају дете ка поштовању људских права и слобода, националног, културног и верског идентитета, усвајању и неговању здравих животних стилова, ненасилне комуникације и толеранције према различитостима.

Родитељи су дужни да штите дете од свих облика насиља и занемаривања и да се уздрже од телесног кажњавања и телесног ограничавања детета, употребе физичке

силе према детету и сваког другог нехуманог, понижавајућег и омаловажавајућег поступка према детету.

Родитељи су дужни да детету омогуће основно и средње образовање у складу са склоностима и жељама детета и да подстичу развој дететових талената и менталних и физичких способности до његових/њених крајњих граница.

Родитељи су дужни да детету обезбеде животни стандард који у највећој могућој мери одговара физичком, менталном, духовном, моралном и друштвеном развоју детета. Животни стандард детета не може бити нижи од животног стандарда једног или оба родитеља.

Родитељи су дужни да стичу и унапређују знања и да развијају своје родитељске капацитете о развојним потребама детета и његовим/њеним правима и слободама.

Подршка детету и породици
Члан 37.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде материјална средства, службе и услуге за помоћ и подршку родитељима и породици за негу и развој детета у складу са законом и прописаним стандардима.

Помоћ и подршка укључују између осталог и:

а) психосоцијално, здравствено и правно саветовање и едукацију у вези подизања, неге, школовања и развоја детета;
б) информисање и упућивање на остваривање права и коришћење услуга из области образовања, социјалне и здравствене заштите;
г) процену потреба, индивидуалних способности и интересовања детета ради подстицања оптималног развоја и укључивања у образовне, културне, рекреативне и друге активности;

д) помоћ у ситуацијама кризе и превладавању конфликата.

Помоћ и подршку детету и породици обезбеђују образовне, здравствене и установе социјалне заштите на захтев родитеља или особа које подижу и негују дете, на захтев детета и на основу процене надлежног органа и службе.

Одвајање детета од родитеља
Члан 38.

Право детета да живи са родитељима може бити ограничено само судском одлуком када је то у најбољем интересу детета.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде да дете одвојено од родитеља редовно одржава личне односе са њима, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета.

Ако је одвајање детета од родитеља последица лишења слободе, егзила, депортације или смрти, органи јавне власти су дужни да детету, родитељима или, зависно од околности, неком другом члану породице, пруже неопходне информације о томе где се налази одсутни члан породице, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета.

Дете без родитељског старања
Члан 39.

Дете које не живи са својим родитељима или дете за које је утврђено да није у његовом/њеном најбољем интересу да га родитељи непосредно подижу и негују има право на посебну заштиту, у складу са законом и прописаним стандардима.

Смештај детета у другу породицу и усвојење
Члан 40.

Право детета на живот у породици из члана 35. став 3. овог закона обезбеђује се смештајем у сродничку или хранитељску породицу или усвојењем, у складу са законом и прописаним стандардима.

Домски смештај и смештај у прихватилиште
Члан 41.

Детету у чијем најбољем интересу није останак у родитељској породици или смештај у сродничкој или хранитељској породици, привремено се обезбеђује домски смештај, односно смештај у прихватилиште, у складу са законом и прописаним стандардима.

Детету млађем од седам година не може бити обезбеђен домски смештај, односно смештај у прихватилиште, осим уколико је у пратњи родитеља или друге особе која подиже и негује дете.

Изузетно од става 2. овог члана, дете са сметњама у развоју и инвалидитетом о коме породица не може даље да се стара, може бити смештено у дом, односно прихватилиште, док се за њега не обезбеди усвојење или хранитељска породица.

Током домског смештаја, односно смештаја у прихватилишту дете се припрема за повратак у биолошку породицу, одлазак у другу породицу, односно за самосталан живот, у складу са породичним условима, потребама и најбољим интересима детета.

Спајање породице
Члан 42.

Дете чији су родитељи настањени у различитим државама има право да уђе на територију Републике Србије или да је напусти ради поновног спајања породица или одржавања личних односа са родитељима.

Органи јавне власти су дужни да поштују право детета и родитеља да уђу на територију Републике Србије или да је напусте ради остваривања права из става 1. овог члана.

Путовање и прелазак границе
Члан 43.

Дете може да пређе границу Републике Србије у пратњи родитеља, односно старатеља.

Дете млађе од 15 година може да путује по земљи и иностранству, без родитеља, ако има пратњу пунолетне особе и писмену сагласност оба родитеља, односно родитеља који врши родитељско право

Дете старије од 15 година може да пређе границу Републике Србије самостално или у пратњи другог лица, уколико има сагласност оба родитеља, односно родитеља који самостално врши родитељско право.

Незаконито одвођење и задржавања детета ван земље
Члан 44.

Органи јавне власти су дужни да предузимају мере против незаконитог одвођења и задржавања детета у иностранству, у складу са законом и потврђеним међународним уговорима.

Деца страни држављани без пратње у Србији
Члан 45.

Орган јавне власти је дужан да детету страном држављанину које без пратње родитеља или другог овлашћеног лица борави у Републици Србији без одлагања пружи одговарајућу помоћ и уколико је то у складу са његовим/њеним најбољим интересима, обавести дипломатску или конзуларну мисију земље чије је дете држављанин.

Орган јавне власти неће вратити дете у земљу држављанства детета у случају сумње да је дете у тој земљи било жртва прогона по било ком основу, тортуре, регрутације у оружане снаге или групе, експлоатације и продаје или трговине.

ДЕО ЧЕТВРТИ
ЗДРАВЉЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Право на здравље
Члан 46.

Дете има право на најбоље могуће здравље и највиши могући стандард здравствене заштите.

Право на здравље обухвата:
1) превенцију дијагностику, лечење и рехабилитацију детета, укључујући и обавезну имунизацију детета;
2) приступ детета информацијама које су неопходне за његово/њено здравље и здрав развој;
3) образовање детета о здрављу, а нарочито о:
   а) факторима здравог развоја и живота;
   б) факторима ризика по физичко и ментално здравље;
   в) сексуалном и репродуктивном здрављу, планирању породице и ризицима адолесцентног родитељства;
   г) болестима зависности;

4) физичке, социјалне, емоционалне и друге предуслове за постизање здравља и здравог развоја детета, а нарочито:

а) одговарајућу здравствену заштиту мајке током трудноће, за време и након порођаја;

б) правилну и уравнотежену исхрану детета у свим узрастима, укључујући и исхрану мајчиним млеком најмање током првих шест месеци живота;

в) доступну и здравствено исправну пијаћу воду;

г) хигијенске и санитарне услове који су неопходни за здрав живот и развој детета, у свим срединама у којима дете борави;

д) безбедну и подржавајућу породичну и другу средину у којој дете живи;

ђ) социјалну сигурност и животни стандард неопходан за здрав живот и развој детета;

5) заштиту детета од намерних или ненамерних повреда

6) учешће детета у доношењу одлука које се тичу његовог/њеног здравља

7) заштиту детета од свих нехуманих, деградирајућих и других неприхватљивих и непроверених медицинских мера

8) заштиту детета од надрилекарства

Предуслови за постизање здравља и здравог развоја

Члан 47.

Органи јавне власти предузимају законодавне, административне и друге мере, ради остваривања предуслова за постизање здравља и здравог развоја детета из члана 46. овог Закона, а нарочито:

1) прате стање и предузимају мере ради смањења смртности одојчади и деце;
2) прате стање и предузимају мере заштите менталног здравља деце и мере ради смањивања броја деце са менталним и психосоцијалним болестима и стопе самоубистава међу децом;
3) обезбеђују родитељима и јавности благовремене и тачне информације о физичком и менталном здрављу, превенцији болести, раним знацима и симптомима болести, исхрани детета, хигијени, здравом животном окружењу, имунизацији, спречавању несрећа и повреда, злоупотреби алкохола, дувана и психоактивних супстанци, односу родитеља и деце и друге информације неопходне за правилно и одговорно родитељство;
4) обезбеђују помоћ и подршку детету и породици детета ради остваривања социјалне сигурности и животног стандарда потребног за очување здравља и здравог развоја детета.

Здравствена заштита

Члан 48.

Детету се обезбеђује највиши могући стандард здравствене заштите и доступна, безбедна, континуирана одговарајућа здравствена заштита у складу са утврђеним стандардима савремених достигнућа медицинске науке и стандардима добре праксе и најбољим интересима детета, на терет средстава буџета Републике Србије.

Право на доступну здравствену заштиту

Члан 49.

Сваком детету обезбеђују се, без дискриминације у смислу чл. 17. овог закона:

1) територијална приступачност здравствених установа;

2) прилагођеност здравствених установа потребама детета, укључујући и амбијент и атмосферу прилагођену физичким и психолошким карактеристикама и потребама детета;
3) довољан број здравствених радника, здравствених сарадника и других запослених у здравственим установама који су оспособљени за рад са децом и посебно едукованих у области комуникацијскихх вештина, права детета и заштите деце од насиља и занемаривања;
4) доступност здравствене заштите усклађене са савременим достигнућима медицинске науке и стандардима добре праксе;
5) отклањање географских, физичких, социјалних, економских и других баријера за коришћење здравствене заштите.

Детету се пружа здравствена услуга у пуном обиму и садржају, без обзира на постојање или основ здравственог осигурања.

Обука здравствених радника и других запослених, у области комуникацијских вештина, права детета и заштите детета од насиља и занемаривања, уређује се посебним законом.

Здравствене установе које раде са децом сарађују са свим другим релевантним институцијама које се брину о деци на националном, регионалном и локалном нивоу.

Право на информације неопходне за његово/њено здравље и здрав развој
Члан 50.

Органи јавне власти, правна и физичка лица обезбеђују детету тачне, благовремене и одговарајуће информације о томе како да заштите своје здравље и свој развој, а нарочито о:

1) факторима ризика по здравље;
2) превенцији и лечењу сексуално преносивих болести;
3) планирању породице, опасностима преране трудноће, заштити од нежељене трудноће и њеном безбедном прекиду;
4) превенцији и лечењу употребе и злоупотребе психоактивних супстанци, лекова, алкохола и дувана;
5) превенцији и спречавању повређивања и самоповређивања;
6) узроцима, превенцији и лечењу менталних и психосоцијалних болести.

Органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да заштите дете од информација које су штетне за његово/њено здравље, а нарочито од рекламирања употребе дувана, алкохола и артикала који садрже психоактивне супстанце и супстанце које могу штетити здрављу и здравом развоју детета.

Превентивна здравствена заштита
Члан 51.

Органи јавне власти, физичка и правна лица обезбеђују превентивну здравствену заштиту детета, а нарочито:

1) систематске и контролне здравствене прегледе детета;
2) доступнуи благовремену имунизацију у складу са законом и стандардима;

3) доступне здравствене услуге усклађене са савременим достигнућима медицинске науке и стандардима добре праксе, ради заштите сексуалног и репродуктивног здравља и превенције сексуално преносивих болести;
4) доступна и поверљива саветовалишта за децу, посебно адолесценте, из различитих области, а нарочито у областима:
а) саветовања о здравственим проблемима;
б) болести зависности;
в) сексуалног и репродуктивног здравља;
г) менталног здравља;
д) породичних и вршњачких односа;
5) доступне, бесплатне и квалитетне службе подршке породици у остваривању одговорног родитељства.

Образовање детета о здрављу
Члан 52.

Органи јавне власти предузимају законодавне, административне и друге мере ради образовања детета о здрављу у складу са чланом 46. ставом 2. тачком 5) Закона.

Образовање детета о здрављу обухвата стицање знања током редовног школовања и кроз неформално образовање и програме обуке.

Органи јавне власти и правна лица укључују образовање о здрављу из члана 46. став 2. тачка 5) Закона у обавезни наставни програм.

Органи јавне власти, правна и физичка лица подстичу децу да учествују у неформалним програмима образовања о здрављу.

Учешће детета у доношењу одлука које се тичу његовог/њеног здравља
Члан 53.

Дете доноси одлуке које се тичу његовог/њеног здравља, у складу са законом.

Дете има право да учествује у доношењу одлука које се тичу његовог/њеног здравља.

Право учешћа у доношењу одлука има и законски заступник детета, односно лице које подиже и негује дете, у складу са законом.

Здравствени радник дужан је да пружи обавештења о предложеној медицинској мери која је у интересу здравља детета на начин који обезбеђује да је дете и његови/њени законски заступници разумеју.

Право на правовремену и потпуну информацију
Члан 54.

Органи јавне власти, правна и физичка лица пружају детету све информације које се тичу његовог/њеног здравља, развоја и медицинских мера, независно од пристанка родитеља или законског заступника.
Информације из става 1. овог члана детету се саопштавају на начин прилагођен његовом/њеном узрасту, развојним могућностима и другим личним својствима**.**

Изузетно, информације из става 1. овог члана неће се саопштити детету, ако је то у његовом/њеном најбољем интересу.

Поштовање мишљења детета у здравственом систему
Члан 55.

Органи јавне власти и правна лица која пружају услуге здравствене заштите обавестиће дете о предвиђеној медицинској мери и размотриће мишљење детета са дужном пажњом у складу са његовим/њеним узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима.

Право на самостални пристанак
Члан 56.

Дете старије од 15 година самостално даје пристанак на медицинску меру.

Изузетно, дете које је навршило 15 година живота неће самостално дати пристанак из става 1. овог члана, уколико на основу добијених информација није способно за формирање и изношење свог мишљења.

У случају из става 2. овог члана, пристанак на медицинску меру даје родитељ, односно законски заступник, у складу са законом.

За предузимање медицинске мере у односу на дете млађе од 15 година неопходан је пристанак родитеља или законског заступника, али уз обавезно прибављање мишљења детета.

Родитељи или законски заступници су дужни да детету пруже све информације потребне за формирање мишљења из става 4. овог члана.

Изузетно, уколико родитељ или законски заступник детета није доступан или се његов/њен пристанак не може обезбедити на време, хитна медицинска мера се може предузети и без пристанка ових лица, у складу са законом.

Здравствени радник дужан је да подстиче дете да у доношење одлуке о пристанку из става 1. овог члана укључи и родитеља, законског заступника или друго физичко лице по избору детета.

Право на поверљивост података и приватност
Члан 57.

Подаци о здравственом стању детета старијег од 15 година и подаци о предложеној или примењеној медицинској мери саопштавају се детету и његовом/њеном родитељу, односно законском заступнику.

На захтев детета старијег од 15 година, подаци из става 1. овог члана неће се саопштавати родитељу, односно законском заступнику детета и другим физичким или правним лицима изузев у случајевима утврђеним законом или када је то у најбољем интересу детета.

Дете мора да буде упознато у којим случајевима се подаци из става 1. овог члана могу саопштавати другим лицима и поред његовог/њеног противљења.

Здравствени радници дужни су да обавесте дете о праву на поверљивост података и приватност.

Подаци о здравственом стању детета старијег од 15 година које није самостално у давању и примању информација, и подаци о предложеној или примењеној медицинској мери саопштавају се родитељу или законском заступнику.

Дете које је навршило 15 година има право на коришћење здравствене услуге без присуства родитеља, законског заступника и других одраслих особа.

Здравствени радници су дужни да подстичу дете да у коришћење здравствене заштите укључе одраслу особу по свом избору.

Уз пристанак детета, здравствени радник може саопштити податке о здрављу детета и предложеној здравственој мери, особи по избору детета.

Права детета смештеног у болничку установу ради лечења
Члан 58.

Дете се упућује на смештај у болницу ради лечења када се медицинска мера која му је потребна не може обезбедити на другачији начин.

Органи јавне власти, правна и физичка лица која пружају услуге болничког лечења обавестиће дете о предвиђеним медицинским мерама и мерама за припрему детета за болничко лечење.

Органи јавне власти и правна лица који пружају услуге болничког лечења размотриће мишљење детета о потреби за стационарним лечењем у складу са његовим/њеним узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима детета.

Органи јавне власти и правна лица који пружају услуге болничког лечења пружају детету и његовим/њеним родитељима услугу помоћи и подршку у савладавању стреса током болничког лечења детета.

ДЕО ПЕТИ
ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

Животни стандард детета и породице
Члан 59.

Дете има право на животни стандард који одговара његовом/њеном физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју.

Родитељи имају првенствену одговорност да детету осигурају животни стандард који му обезбеђује достојанствен живот и хармоничан развој.

Родитељима и деци која се налазе у неповољном социјалном положају, јер немају довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а нису у могућности да их остваре својим радом, приходом од имовине или из других извора, обезбеђује се материјална помоћ и предузимају се потребне мере за достизање животног стандарда из става 2. овог члана.

Органи јавне власти признају право сваког детета и његове/њене породице на одговарајући животни стандард, како је описано у ставу 1, укључујући право на одговарајућу храну, одећу и становање, као и на стално унапређивање животних услова.

Право на социјалну заштиту
Члан 60.

Дете коме је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба има право на социјалну заштиту, у складу са законом.

Права на социјалну заштиту обезбеђују се пружањем услуга социјалне заштите и материјалном подршком.

Услуге социјалне заштите
Члан 61.

Дете које без организоване друштвене помоћи и подршке не може да достигне оптимални ниво развоја има право на одговарајуће услуге социјалне заштите, право на избор пружаоца услуге и право на плански приступ услугама социјалне заштите, у складу са законом и прописаним стандардима.

Дете коме је услед породичних и других животних околности непосредно угрожено здравље, безбедност и развој има право да му одговарајуће услуге социјалне заштите буду пружене у виду неодложне интервенције, у складу са законом и прописаним стандардима.

Уважавање мишљења детета у систему социјалне заштите
Члан 62.

Органи јавне власти, правна и физичка лица пружају детету све информације које се тичу примена мера и коришћења услуга социјалне заштите, независно од пристанка родитеља или законског заступника детета, на начин прилагођен његовом/њеном узрасту, развојним могућностима и другим личним својствима**.**

Изузетно, информације из става 1. овог члана неће се саопштити детету, ако је то у његовом/њеном најбољем интересу.

Органи јавне власти и правна лица која пружају услуге социјалне заштите размотриће мишљење детета са дужном пажњом у складу са његовим/њеним узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима.

Дете има право да учествује у доношењу одлука које се тичу примена мера и коришћења услуга социјалне заштите.

Право на рад
Члан 63.

Свако дете има право на рад са навршених 15 година, уколико то не угрожава његово/њено здравље, образовање и правилан развој.

Свако дете има право на правичне и повољне услове рада, без дискримнације.

Органи јавне власти дужни су да детету обезбеде одговарајућу заштиту на раду, укључујући контролу у односу на насиље, експлоатацију и заштиту од сваког рада који би био штетан за дететов живот, здравље, образовање и правилан развој, у складу са законом.

Право на образовање
Члан 64.

Свако дете има право на бесплатно и квалитетно основно и средње образовање..

Основно и средње образовање је обавезно.

Дете има право да самостално донесе одлуку о томе коју ће средњу школу похађати.

Свако дете има право на заштиту од свих облика дискриминације у школи и у свим другим облицима образовања, укључујући и кроз наставни програм и методе рада.
Органи јавне власти су дужни да сваком детету омогуће да оствари право из става 1. овог члана и у том циљу:

а) обезбеђују да укључивање и напредовање у образовању буде усклађено са потребама детета;
б) обезбеђују да образовне и стручне информације и савети буду доступни свој деци;
в) предузимају мере за обезбеђење редовног похађања школе и смањење стопе напуштања школе;
г) подстичу развој различитих облика средњег образовања, укључујући опште и стручно образовање, које је на располагању и доступно сваком детету и предузимају погодне мере као што су пружање финансијске помоћи детету и породици када је то потребно;
д) омогућавају сваком ученику средње школе подршку ради опредељења за студије.

Органи јавне власти предузимају потребне мере да се дисциплина у школи спроводи на начин примерен достојанству детета и у складу са законом и да сваком детету буде обезбеђена заштита од било ког облика насиља и занемаривања у школи.

Органи јавне власти су у обавези да подстичу и унапређују инклузивно образовање почев од предшколског образовања и васпитања, усклађено са посебним образовним потребама детета.

Органи јавне власти покрећу и подстичу међународну сарадњу по питањима образовања, посебно у циљу искорењивања незнања и неписмености у земљи, региону и свету и олакшавања приступа деце научним и техничким сазнањима и модерним наставним методама.

Систем образовања детета
Члан 65.

Систем образовања обухвата образовање детета од рођења и представља део учења током целог живота.

Систем образовања се усклађује са актуелним и пројектованим потребама друштва и подстиче развој различитих облика општег и стручног образовања.

Систем образовања се усклађује са савременим тенденцијама образовања, доступним стручним и другим информацијама и новим технологијама.

Систем образовања обезбеђује покретљивост деце у образовању у Републици Србији и ван ње.

Органи јавне власти подржавају физичка и правна лица у пружању услуга у систему образовања на свим нивоима власти, а посебно у локалној заједници.

Органи јавне власти обезбеђују средства из буџета Републике Србије за квалитетно и конкурентно образовање сваком детету.

Органи јавне власти из средстава буџета обезбеђују одговарајуће просторне, хигијенске, техничке и друге услове за образовање детета и техничко опремање школа и обезбеђују сваком детету минимум опреме потребне за квалитетно и конкурентно учење и стицање знања.

Уважавање мишљења детета у систему образовања
Члан 66.

Дете учествује у доношењу свих одлука које се тичу његовог/њеног образовања, у складу са законом.

Органи јавне власти, пре доношења одлука које се тичу образовања, прибављају мишљење детета. Мишљење се прибавља преко ученичких парламената и удружења деце.

Пре прибављања мишљења деце из става 2. овог члана, органи јавне власти дужни су да деци пруже сва обавештења која су им потребна да формирају и изразе своје мишљење.

Органи јавне власти дужни су да детаљно образложе како су утврдили мишљење детета и разлоге због којих су га уважили односно нису уважили и о томе обавесте дете.

Услуге образовања
Члан 67.

Услуге образовања пружају се детету у складу са законом.

Органи јавне власти и правна лица обезбеђују стручно образовање и стручно усавршавање физичких лица која пружају услуге образовања.

Стручно усавршавање физичких лица која пружају услуге образовања у складу са законом обавезно је.

Услуге образовања пружају се у складу са стандардима.

Стандарде у пружању услуга образовања утврђује орган јавне власти надлежан за послове образовања.

Установе, правна и физичка лица која пружају услуге образовања сарађују са органима власти, правним и физичким лицима током пружања услуга образовања, ради обезбеђивања квалитетног образовања детета.

Циљеви образовања
Члан 68.

Органи јавне власти, правна и физичка лица обезбеђују да образовање детета буде усмерено на:

1) развој дететове личности, талената и менталних и физичких способности до његових/њених крајњих граница;
2) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој, у складу са узрастом, развојним могућностима и интересовањима;
3) стицање квалитетних и употребљивих знања и вештина и развој стваралачких и других способности;
4) развијање умећа примене стечених вештина и знања;
5) укључивање детета у образовне и професионалне процесе на националном и међународном нивоу;
6) развијање и неговање здравих животних стилова;
7) развијање и неговање вештине комуницирања и тимског рада;
8) развој поштовања људских права и основних слобода и принципа утврђених Уставом и међународним уговорима које је Србија прихватила;
9) развој поштовања дететових родитеља, његовог/њеног културног идентитета, језика и вредности, националних вредности земље у којој дете живи, земље из које потиче и цивилизација различитих од његове/њене сопствене;
10) припремање детета за одговоран живот у слободном друштву, у духу разумевања, мира, толеранције, једнакости полова, пријатељства међу народима, етничким, националним и верским групама и са лицима која припадају мањинским групама;
11) развој поштовања према животној средини.

Правна и физичка лица имају право да оснивају или управљају образовним установама, али увек у складу са законом и прописаним стандардима.

Право на слободно време, игру и одмор
Члан 69.

Дете има право на слободно време, игру и одмор.

Органи јавне власти, правна и физичка лица обезбеђују детету остваривање права из става 1. овог члана.

Органи јавне власти обезбеђују средства, просторне услове, опрему, програме, садржаје и друге услове за остваривање права детета из става 1. овог члана, у складу са законом.

Образовање детета организује се тако да се детету омогући коришћење слободног времена према потребама и интересовањима детета у трајању од најмање 5 часова у 24 часа.

ДЕО ШЕСТИ
ПОСЕБНЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ ДЕТЕТА

Опште одредбе
Члан 70.

Свако дете из посебно осетљиве групе има право на посебне мере заштите у ситуацијама када је таква заштита потребна.

Посебне мере заштите обезбеђују пружање целовите и свеобухватне заштите најбољих интереса детета из посебно осетљиве групе, које проистичу из правног статуса, услова живота, социјалног положаја и степена угрожености, као и од природних физичких и менталних особености детета.

Мере заштите из става 2. овог члана укључују и заштиту детета од насиља и експлоатације.

Органи јавне власти дужни су да стално подстичу, унапређују и развијају посебне мере заштите.

Посебно осетљиве групе
Члан 71.

Дететом посебно осетљиве групе сматра се:

1. дете жртва насиља, занемаривања, експлоатације, сексуалног насиља и експлоатације, продаје или трговине децом;
2. дете жртва употребе наркотика, дувана, алкохола и других психотропних супстанци и злоупотребе лекова и других штетних навика;
3. дете азилант и дете избеглица;
4. дете припадник националне мањине;
5. дете припадник сексуалне мањинске групе;
6. дете улице;
7. дете са сметњама у развоју и инвалидитетом;
8. дете из социјално нестимулативне средине
9. дете у сукобу са законом;
10. дете извршилац противправног дела које није навршило четрнаест година;
11. дете у ситуацијама оружаних сукоба.

Мере планирања и превентивне мере
Члан 72.

Органи јавне власти доносе националне стратегије, акционе планове, опште и посебне протоколе и друга стратешка документа за заштиту детета из посебно осетљиве групе.

Органи јавне власти пружају помоћ и подршку родитељима детета из посебно осетљиве групе, његовој/њеној породици, односно другим физичким лицима која га подижу и негују.

Органи јавне власти прате понашање деце у свим срединама, појаву фактора ризика по здрав и безбедан живот и развој детета и планирају примену посебних мера заштите.

Обука и подизање свести јавности
Члан 73.

Органи јавне власти обезбеђују континуирану обуку о свим факторима ризика по здрав и безбедан живот и развој детета из посебно осетљиве групе.

Обука из става 1. овог члана обавезно се организује за децу, родитеље, старатеље, хранитеље, усвојитеље и друга физичка лица која подижу и негују дете из посебно осетљиве групе и за запослене који раде са децом.

Органи јавне власти спроводе континуирану кампању за подизање свести о факторима ризика по здрав и безбедан живот и развој детета из посебно осетљиве групе, његовим/њеним правима и положају.

Мере заштите
Члан 74.

Дете ужива право на целовиту заштиту од свих облика дискриминације, насиља, занемаривања, експлоатације, сексуалног насиља и искоришћавање и заштиту од продаје и трговине децом, у свим срединама у којима борави

Органи јавне власти предузимају мере за заштиту детета од свих радњи из става 1. овог члана док је под бригом родитеља, односно других физичких или правних лица.

Мере из става 2. овог члана укључују нарочито подршку детету и особама које дете подижу и негују и поступке за пријављивање и обавештавање, заштиту и спречавање, утврђивање одговорности и санкционисање починилаца, поступке рехабилитације и реинтеграције детета жртве.

Мере из става 2. овог члана уређују се посебним законом.

Заштита детета од експлоатације у раду
Члан 75.

Експлоатација детета у раду је забрањена.

Омогућавање детету да обавља послове који представљају ризик по живот и здравље детета, послове који ометају школовање детета и послове који су штетни по здравље, физички, ментални, духовни, морални или друштвени развој детета, забрањено је.

Сагласност детета, родитеља, законског заступника или другог физичког или правног лица за обављање послова из ст. 1. и 2. овог члана ништава је.

Органи јавне власти предузимају мере ради заштите детета од експлоатације у раду и обављања послова из става 2. овог члана.

Мере из става 4. овог члана укључују и ограничавање и престанак права на рад правних и физичких лица која подстичу и омогућавају експлоатацију детета у раду.

Заштита детета од других облика експлоатације
Члан 76.

Експлоатација деце у спорту, средствима јавног информисања и изради и представљању уметничких дела, забрањена је.

Експлоатација деце у јавном оглашавању забрањена је.

Трговина децом и продаја деце
Члан 77.

Трговина децом и продаја деце су забрањени.

Продаја деце подразумева сваку радњу или трансакцију којом неко лице или група лица даје дете другом лицу за новчану или неку другу накнаду;

Трговина децом значи врбовање, превожење, премештање, предају, куповину, скривање, прихват и држање детета, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или друге користи да би се добио пристанак детета или лица које има контролу над дететом, у циљу експлоатације, сексуалне експлоатације, усвојења противно важећим прописима, принудног рада или службе, вршења кривичних дела, просјачења, употребе у порнографске сврхе, заснивања ропства или односа сличног ропству, заснивања принудног брака или друге принудне заједнице, коришћења у оружаним сукобима или уклањање органа, ткива, односно дела тела.

Сагласност детета на намеравану експлоатацију, сексуалну експлоатацију, усвојење противно важећим прописима, принудни рад или службу, вршење кривичних дела, просјачење, употребу у порнографске сврхе, учешће у оружаним сукобима, ништава је.

Трговина децом постоји и када није извршена употребом силе, претње или других начина извршења из става 3. овог члана.

Детету жртви продаје и трговине без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог/њеног физичког и психолошког опоравка и реинтеграције у друштво.

Детету жртви продаје и трговине припада право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Дечја проституција
Члан 78.

Дете има право на заштиту од проституције.

Дете жртва дечје проституције не сматра се извршиоцем противправног дела.

Свака активност физичког и правног лица усмерена на:
1. нуђење, добијање, набављање и обезбеђивање детета за потребе дечје проституције;
2. навођење и присиљавање детета на проституцију;
3. јавно оглашавање и пропагирање дечје проституције;
4. обезбеђивање и припремање простора и услова за потребе дечје проституције;
5. посредовање, помагање или прикривање ових активности, непријављивање сазнања о овим активностима које се спроводе или планирају,

кажњива је у складу са законом и тешким последицама које противправне активности остављају на дете.

Детету жртви дечје проституције без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог/њеног психолошког опоравка и реинтеграције у друштво.

Детету жртви дечје проституције припада право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Дечја порнографија
Члан 79.

Дете има право на заштиту од порнографије.

Свака активност физичког и правног лица усмерена на:
1) приказивање, нуђење, дотурање детету и навођење детета на гледање, јавно излагање и на други начин чињење детету доступним текстова, слика, аудио – визуелних садржаја, предмета порнографске садржине и порнографских представа;

2) искоришћавање детета за производњу слика, аудио – визуелних садржаја и предмета порнографске садржине или за порнографску представу;

3) прибављање, поседовање, продају, нуђење, приказивање, јавно излагање и на други начин чињење доступним текстова, слика, аудио – визуелних садржаја, предмета порнографске садржине на којима је приказано дете и порнографских представа у којима учествује дете;

4) посредовање, помагање, прикривање и непријављивање сазнања о овим активностима које се спроводе, планирају или прете,

кажњива је у складу са законом и тешким последицама које противправне активности остављају на дете.

Надлежност Републике Србије у поступцима ради заштите деце од дечје проституције и дечје порнографије
Члан 80.

У поступцима за заштиту детета од дечје проституције и дечје порнографије надлежност органа јавне власти и примена прописа Републике Србије постоји увек када је:

1. могући извршилац недозвољених активности из чл. 78. и 79. Закона држављанин Републике Србије, без обзира на држављанство детета жртве и место вршења недозвољених активности;
2. дете жртва држављанин Републике Србије, без обзира на држављанство могућег извршиоца недозвољених активности из чл. 78. и 79. Закона и место њиховог вршења.

Одредбе става 1. овог члана не искључују надлежност Републике Србије установљену законом.

Органи јавне власти остварују сарадњу и пружају правну помоћ органима других држава у казненим и другим поступцима ради заштите детета од дечје проституције и дечје порнографије.

Заштита детета од употребе наркотика, дувана, алкохола и других психотропних супстанци и од злоупотребе лекова
Члан 81.

Дете има право да буде заштићено од употребе наркотика, дувана, алкохола и других психотропних супстанци и од злопупотребе лекова.

Органи јавне власти предузимају правне, административне, социјалне, образовне, здравствене и друге мере ради заштите деце од употребе и злоупотребе средстава из става 1. овог члана и спречавања коришћења деце у незаконитој производњи и трговини овим средствима.

Заштита детета од учешћа у играма на срећу
Члан 82.

Дете има право на заштиту од учешћа у играма на срећу.

Учешће детета у у играма на срећу забрањено је.

Учешћем у смислу става 2. овог члана сматра се свака активност детета у објекту организатора игре на срећу која је усмерена на активно или пасивно учествовање у игри на срећу.

Сагласност родитеља, односно законског заступника детета на учешће детета у играма на срећу, ништава је.

Поступање правних и физичких лица супротно забрани из става 2. овог члана, кажњиво је у складу са законом.

Органи јавне власти предузимају мере ради заштите детета од учешћа у играма на срећу, укључујући и мере ограничавања и престанка активности правног и физичког лица организатора игре на срећу, које поступи супротно забрани из става 2. овог члана.

Заштита детета од насиља у штампаном материјалу и употребом информационих и комуникационих технологија(ИЦТ)
Члан 83.

Органи јавне власти обезбеђују детету заштиту од сваког облика насиља извршеног коришћењем штампаног материјала и ИЦТ.

Насиљем из става 1. овог члана сматра се:

1) излагање деце насилним и порнографским садржајима путем штампаног материјала и ИЦТ;
2) психолошка и друга манипулација дететом и искоришћавање поверења детета путем штампаног материјала и ИЦТ, ради прибављања сагласности детета за активности штетне по правилан развој и добробит детета;
3) упућивање претећег садржаја детету путем штампаног материјала и ИЦТ;
4) коришћење штампаног материјала и ИЦТ ради прибављања личних података о детету;
5) излагање јавности приватних података о детету, његовој/њеној породици или средини из које потиче и аудио и видео приказа детета путем штампаног материјала и ИЦТ, без сагласности детета и законског заступника;
6) врбовање детета путем штампаног материјала и ИЦТ ради придобијања детета за учешће, чланство или подршку групама које подстичу насиље, нетолеранцију, мржњу или су формиране ради вршења кривичних дела;
7) излагање детета говору мржње путем штампаног материјала и ИЦТ;
8) излагање детета другим садржајима штетним за његов/њен правилан развој и добробит, путем штампаног материјала и ИЦТ.

Заштита детета од злоупотребе ИЦТ
Члан 84.

Дете има право на заштиту од злоупотребе ИЦТ.

Деца користе ИЦТ на јавним местима, у складу са законом.

Заштита и права детета азиланта
Члан 85.

Дете азилант ужива посебну заштиту.

Органи јавне власти у поступку по захтеву за азил руководиће се најбољим интересима детета азиланта.

Органи јавне власти прибавиће у поступку по захтеву за азил мишљење детета.

Поступак по захтеву за азил којим је обухваћено дете азилант хитан је.

Дете азилант ужива сва права из овог закона.

Дете азилант ужива право на посебну заштиту из члана 74. Закона.

Заштита и права детета избеглице
Члан 86.

Дете избеглица ужива посебну заштиту.

Дете избеглица ужива сва права из овог закона.

Дете избеглица ужива право на посебну заштиту из члана 74. Закона.

Заштита и права детета припадника националне мањине
Члан 87.

Дете припадник националне мањине ужива сва права из овог закона и сва права која, у складу са законом, припадају припадницима националних мањина у Републици Србији.

Органи јавне власти обезбеђују једнак положај детета припадника националне мањине.

Дете припадник националне мањине има право на очување националног, културног, верског идентитета.

Дете припадник националне мањине има право на употребу свог језика, у складу са законом.

Дете припадник националне мањине има право на образовање на свом језику и писму, у складу са законом.

Дете припадник националне мањине има право на коришћење свог личног имена на свом језику и писму.

Заштита и права детета припадника сексуалне мањине
Члан 88.

Дете припадник сексуалне мањине ужива сва права детета гарантована овим и другим законима.

Довођење детета припадника сексуалне мањине у неравноправан положај и дискриминација детета припадника сексуалне мањине забрањени су.

Органи јавне власти обезбеђују једнак положај детету припаднику сексуалне мањине.

Заштита и права детета улице
Члан 89.

Дете улице ужива посебну заштиту.

Органи јавне власти предузимају мере потребне ради заштите детета улице и његову/њену реинтеграцију у друштво.

Дете улице ужива право на посебну заштиту из члана 74. Закона.

Органи јавне власти дужни су да детету улице обезбеде и:

1) задовољавање основних животних потреба;
2) услуге социјалне заштите за дете улице и његову/њену породицу;
3) приступ здравственој заштити;
4) приступ образовању и посебним образовним програмима за дете улице које је напустило образовни процес.

Мере из става 4. члана уређују се посебним законом.

Спровођење казнених поступака према деци улице због живота и рада на улици забрањено је, изузев у случајевима предвиђеним законом.

Права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом
Члан 90.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом ужива посебну заштиту.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом ужива сва права из овог закона.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом:

1) услове за живот и развој у породици;
2) доступност објектима јавне власти, здравља, рехабилитације, образовања, културе, трговине, туризма, производње, услуга, јавног превоза, становања, спортским, рекреативним и другим објектима, укључујући и њихове посебне делове;
3) доступну и одговарајућу здравствену заштиту;
4) доступно и квалитетно образовање
5) доступне службе помоћи и подршке детету;
6) доступност информација;
7) доступност културних, уметничких, научних, образовних и спортских и других садржаја подстицајних за развој детета;
8) помоћ и подршку у остваривању права на одговарајући животни стандард;
9) квалитетно образовање.

Органи јавне власти обезбеђују доступне службе подршке родитељима, старатељима и другим физичким лицима која подижу и негују дете са сметњама у развоју и инвалидитетом, ради остваривања права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом на живот у породици и породичном окружењу.

Права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају
Члан 91.

Детету са сметњама у развоју и инвалидитетом изузетно се може обезбедити домски смештај, уколико не постоје услови за живот у породици. Домски смештај обезбеђује се привремено до обезбеђивања породичног смештаја.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају ужива посебну заштиту.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају приступ информацијама, културним, уметничким, рекреативним,

спортским, научним и другим садржајима подстицајним за развој детета, образовање и здравствену заштиту у складу са законом.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају континуиран контакт са породицом, сродницима или блиским особама.

Органи јавне власти дужни су да наставе са предузимањем мера ради обезбеђивања породичног смештаја.

Забрана дискриминације детета са сметњама у развоју и инвалидитетом
Члан 92.

Забрањена је дискриминација детета са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Органи јавне власти обезбеђују равноправан положај детета са сметњама у развоју и инвалидитетом, заштиту његових/њених права, живот и развој у недискриминативном окружењу.

Безбедност детета са сметњама у развоју и инвалидитетом
Члан 93.

Органи јавне власти обезбеђују безбедност детета са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Образовање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом
Члан 94.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом образује се у складу са законом.

Основно и средње образовање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом бесплатно је и обавезно.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом и његови/њени родитељи, старатељи, односно друга физичка и правна лица која подижу и негују дете или се о њему старају, имају право избора предшколске установе, основне школе и средње школе, у складу са законом.

Образовање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођава се и одвија у складу са образовним потребама детета.

Органи јавне власти обезбеђују услове за квалитетно образовање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Условима из става 5. овог члана нарочито се сматрају
1) уџбеници и школски прибор прилагођени могућностима и потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом;
2) аудио и видео материјал прилагођен могућностима и потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом;
3) електронски материјал и опрема прилагођени могућностима и потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом;

4) финансијска подршка породици детета са сметњама у развоју и инвалидитетом ради обезбеђивања права детета на образовање;
5) индивидуализовани план рада са дететом са сметњама у развоју и инвалидитетом уз обезбеђивање потребних разумних прилагођавања, услуга педагошког асистента по потреби и отклањање архитектонских и информацијско-комуникацијских баријера у образовно- васпитним установама
6) приступачан превоз до и од васпитно-образовне установе.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом додатну помоћ и подршку у обазовању.

Заштита детета са сметњама у развоју и инвалидитетом од насиља, занемаривања и експлоатације
Члан 95.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом ужива посебну заштиту од свих облика насиља, занемаривања и експлоатације у свим срединама.

Органи јавне власти предузимају посебне мере за превенцију и заштиту детета са сметњама у развоју и инвалидитетом од насиља, занемаривања и експлоатације.

Права детета из социјално нестимулативне средине
Члан 96.

Дете из социјално нестимулативне средине ужива посебну заштиту.

Органи јавне власти предузимају мере потребне ради заштите детета из социјално нестимулативне средине и његову/њену интеграцију у друштво.

Дете из социјално нестимулативне средине ужива сва права из овог закона.

Органи јавне власти дужни су да детету из социјално нестимулативне средине обезбеде:
1) задовољавање основних животних потреба;
2) услуге социјалне заштите за дете и његову/њену породицу;
3) приступ здравственој заштити;
4) приступ образовању и посебним образовним програмима за дете из социјално нестимулативне средине како би се спречило његово/њено рано испадање из образовног процеса.

Мере из става 4. члана уређују се посебним законом.

Образовање детета из социјално нестимулативне средине
Члан 97.

Дете из социјално нестимулативне средине образује се у складу са законом.

Основно и средње образовање детета за дете из социјално нестимулативне средине бесплатно је и обавезно.

Дете из социјално нестимулативне средине и његови/њени родитељи, старатељи, односно друга физичка и правна лица која подижу и негују дете или се о њему старају,

имају право избора предшколске установе, основне школе и средње школе, у складу са законом.

Образовање детета из социјално нестимулативне средине прилагођава се и одвија у складу са образовним потребама детета.

Органи јавне власти обезбеђују услове за квалитетно образовање детета из социјално нестимулативне средине.

Условима из става 5. овог члана нарочито се сматрају

1) бесплатни уџбеници и школски прибор прилагођени за дете из социјално нестимулативне средине;
2) финансијска подршка породици за детета из социјално нестимулативне средине ради обезбеђивања права детета на образовање;
3) индивидуализовани начин рада са дететом из социјално нестимулативне средине уз обезбеђивање потребних разумних прилагођавања, услуга педагошког асистента по потреби и отклањање информацијско-комуникацијских баријера у образовно- васпитним установама
4) приступачан превоз до и од васпитно-образовне установе.

Органи јавне власти обезбеђују детету из социјално нестимулативне средине додатну помоћ и подршку у обазовању.

Заштита детета из социјално нестимулативне средине од насиља, занемаривања и експлоатације

Члан 98.

Дете из социјално нестимулативне средине ужива посебну заштиту од свих облика насиља, занемаривања и експлоатације у свим срединама.

Органи јавне власти предузимају посебне мере за превенцију и заштиту детета из социјално нестимулативне средине од насиља, занемаривања и експлоатације.

Забрана дискриминације детета из социјално нестимулативне средине

Члан 99.

Забрањена је дискриминација детета из социјално нестимулативне средине.

Органи јавне власти обезбеђују равноправан положај детета из социјално нестимулативне средине, заштиту његових/њених права, живот и развој у недискриминативном окружењу.

Дете у сукобу са законом

Члан 100.

Свеобухватан приступ према вршењу кривичних дела од стране деце постиже се детаљним законским и другим одговарајућим уређивањем кључних области, а пре свега:

1) спречавањем дечје делинквенције;
2) утврђивањем законом дефинисане старосне границе испод које дете не може бити кривично гоњено;
3) интервенцијом која не посеже за кривичним поступком кад год је то могуће;

4) спровођењем кривичног поступка уз поштовање достојанства детета и уважавање свих процесних гарантија;
5) гарантовањем правичног суђења;
6) избегавањем ограничења личне слободе детета у свим облицима и фазама судског или административног поступка према детету, укључујући и сиутације као што су привођење детета;
7) посебом заштитом деце која јесу и оном која нису у узрасту у коме се могу сматрати кривично одговорним, односно децом која су млађа или старија од четрнаест година.

Превенција дечијег криминалитета
Члан 101.

Развој превентивне политике за спречавање дечје делинквенције има приоритет над криминализацијом и кажњавањем. Дете има право, уважавајући његове/њене најбоље интересе, на развој свеобухватних превентивних планова који садрже:

1) листу програма, служби и установа и расположивих средстава;
2) механизме за одговарајућу кординацију;
3) блиску интердисциплинарну сарадњу националних, регионалних и локалних власти, са укључивањем приватног сектора и удружења грађана;
4) учешће деце у креирању ових планова;
5) планове за специјализацију свих који су непосредно задужени за спровођење превентивних мера.

Основна начела кривичног поступка према детету које је навршило 14 година
Члан 102.

Сваком детету за које се сумња или је оптужено да је извршило кривично дело након навршене четрнаесте године живота гарантује се најмање:

1) право да му не може бити изречена кривична санкција или друга мера за дело које пре него што је учињено законом није било одређено као кривично дело, нити му се може изрећи кривична санкција или мера која законом није била прописана пре него што је кривично дело учињено;

2) право да му не може бити изречена кривична санкција или друга мера за статусни деликт;

3) претпоставка невиности док се супротно не утврди правноснажном одлуком надлежног суда;

4) право да се детету обезбеди могућност изражавања сопственог мишљења у сваком судском или административном (управном) поступку које га се тиче, било директно, било преко представника или одговарајућег органа јавне власти;

5) право на делотворно учешће у поступку;

6) право да буде одмах и директно (непосредно) обавештен о оптужбама које му се стављају на терет;

7) право да има браниоца из реда адвоката од првог саслушања и да уколико само дете учинилац кривичног дела које је навршило четрнаест година, његов/њен законски заступник или сродници не узму браниоца он буде постављен по службеној дужности од стране судије за малолетнике, односно посебно обученог полицајца увек када се дете саслушава;

8) право да не буде присиљено да сведочи, односно забрана изнуђивања признања или какве друге изјаве од осумњиченог малолетника или малолетника према коме је покренут, односно према коме се води кривични поступак;

9) право на доношење одлуке без одлагања и уз укључивање родитеља, увек кад је то у складу са најбољим интересима детета;
10) право да му се не може судити у одсуству и забрана поновног суђења после правноснажног судског одлучивања;
11) право на предузимање радњи, а нарочито при његовом/њеном саслушању, на обазрив начин, водећи рачуна о зрелости, другим личним својствима и заштити приватности детета;
12) право да органи који учествују у поступку, као и други органи и установе од којих се траже обавештења, извештаји или мишљења, поступају по начелу хитности;
13) право на употребу свог језика и бесплатну помоћ преводиоца уколико не може да разуме или не говори језик који је у службеној употреби у суду;
14) изрицање кривичне санкција исључиво одлуком надлежног суда у поступку који је покренут и спроведен по одредбама закона;
15) право на присуство сведока и на могућност испитивања сведока;
16) право на жалбу другостепеном суду у складу са законом којим се регулише систем малолетничког правосуђа.

Општа правила система кривичних санкција и мера
Члан 103.

Одредбе о изрицању и извршењу кривичних санкција и других мера детету учиниоцу кривичног дела које је навршило четрнаест година, примењују се уз поштовање основних принципа овог закона, а нарочито:

1) уз поштовање људских права и основних слобода и достојанства детета које за дете не смеју бити мање од оних које имају пунолетни учиниоци кривичних дела у складу са општим правилима кривичног поступка;
2) уз уважавање најбољих интереса детета водећи рачуна о тежини кривичног дела, његовој/њеној зрелости, степену развоја, способности и личним околностима;
3) без дискриминације по било ком основу, попут пола, расе, боје, језика, религије, сексуалне оријентације, инвалидитета, сметње у развоју, политичког и другог мишљења, националног и социјалног порекла, имовног стања или другог статуса а у складу са законом;
4) уз уважавање права да своје мишљење слободно изрази, било непосредно или преко заступника, односно одговарајућег органа, као и да се његово/њено мишљење узме у обзир у стварима и поступцима прописаним законом којим се регулише систем малолетничког правосуђа;
5) уз што веће избегавање одређивања притвора и других ограничења личне слободе детета учиниоца кривичног дела које је навршило четрнаест година, као и уз одређивање мере притвора у најкраћем могућем трајању;
6) уз давање преваге посредовању и избегавању класичног начина решавања кривичне ствари, у циљу да се непокретањем кривичног поступка према детету или обуставом већ покренутог поступка, другим одговарајућим мерама постигну друштвено оправдани циљеви како према детету, тако и у односу на оштећеног кривичним делом, те ради стварања складнијих односа у друштвеној заједници;
7) уз укључивање родитеља, односно законског заступника у све фазе кривичног поступка, као и приликом извршења кривичних санкција, односно других мера, које су предвиђене законом, изузев уколико ово није у дететовом најбољем интересу;
8) уз поштовање права на приватност у свим фазама поступка и забрану откривања информација о његовом/њеном идентитету и његовој/њеној породици сваком лицу које није законом овлашћено да их прими;

9) уз давање предности кривичним санкцијама које се не извршавају у институционалним условима и то само у мери и за време које је неопходно;
10) уз настојање да се јачају способности свих субјеката система;
11) уз давање посебног значаја обуци и специјализацији, мултидисциплинарном и мултисекторском приступу, како би се осигурао континуитет бриге за дете у сукобу са законом као и његова/њена социјална интеграција, односно реинтеграција.

Заштита и права детета извршиоца противправног дела које није навршило четрнаест година
Члан 104.

Дете извршилац противправног дела које није навршило четрнаест година ужива посебну заштиту.

Дете из става 1. овог члана ужива сва права из овог закона.

Органи јавне власти предузимају мере у складу са законом и пружају детету из става 1. овог члана услуге подршке и помоћи ради његове/њене реинтеграције у друштво.

У предузимању мера и пружању услуга из става 3. овог члана, органи јавне власти руководе се најбољим интересима детета.

Органи јавне власти при предузимању мера и пружању услуга из става 3. овог члана, прибављају мишљење детета.

Заштита и права детета у ситуацијама оружаних сукоба
Члан 105.

Дете не може бити члан оружаних снага нити оружаних група.

Регрутовање деце у оружане снаге и групе забрањено је. Пристанак детета на регрутовање у оружане снаге или групе ништаво је.

Држање, ношење и коришћење оружја од стране детета забрањено је.

Обучавање деце руковању и употреби оружја и војним вештинама забрањено је и у мирнодопским условима.

Органи јавне власти предузимају мере ради заштите детета од учешћа у оружаним сукобима, регрутације у оружане снаге или групе, држања, коришћења и ношења оружја и обуке у руковању и употреби оружја и војним вештинама.

Мере из става 5. овог члана укључују и ограничавање и престанак права на рад правних и физичких лица која поступају супротно забранама из ст. 2 - 4 овог члана.

Органи јавне власти обезбеђују деци која живе или бораве у Србији, а која су претходно регрутована и коришћена у оружаним сукобима у другим државама, сву одговарајућу помоћ за њихов физички и психички опоравак и друштвену реинтеграцију.

Дете у ситуацијама оружаних сукоба ужива право на посебну заштиту из члана 75 . Закона.

Дете жртва
Члан 106.

Дететом жртвом сматра се дете које је претрпело насиље, занемаривање, радну и другу експлоатацију, сексуално насиље и експлоатацију и дете жртва продаје и трговине децом.

Дететом жртвом сматра се и дете које је сведок насиља, занемаривања и сексуалног насиља и експлоатације над другом особом, као и дете сведок противправних дела.

Дететом жртвом сматра се и дете коме радње из става 1. овог члана прете или су стављене у изглед.

ДЕО СЕДМИ
НАДЛЕЖНОСТИ У ОСТВАРИВАЊУ И ЗАШТИТИ ПРАВА ДЕТЕТА

1. Надлежности државних органа

Народна скупштина
Члан 107.

Народна скупштина у области остваривања и заштите права детета усваја стратешки докумет за остваривање и заштиту права детета за период од 10 година и разматра годишње извештаје о његовом спровођењу.

Влада
Члан 108.

Влада у области остваривања и заштите права детета нарочито:

1) предлаже и извршава законе и друге опште акте који се односе на остваривање и заштиту права детета;
2) предлаже Народној скупштини стратешки документ из члана 107. Закона, стара се о његовом спровођењу и подноси годишње извештаје о његовом спровођењу;
3) усмерава и усклађује рад органа државне управе у области остваривања и заштите права детета;
4) образује Национални савет за остваривање и заштиту права детета, именује његове чланове, ближе уређује његове задатке и начин рада, обезбеђује средства за његов рад и разматра његове иницијативе, предлоге и препоруке;
5) стара се о обезбеђењу буџетских и других средстава посебно намењених за остваривање и заштиту права детета.

Национални савет за остваривање и заштиту права детета
Члан 109.

Национални савет за остваривање и заштиту права детета:

1) израђује нацрт стратешког документа из члана 107. Закона и предлоге годишњих програма за његово спровођење;

2) координира активности државних органа, органа аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе и сарађује са организацијама цивилног друштва и приватним институцијама на спровођењу мера за остваривање и заштиту права детета;
3) прати остваривање и заштиту права детета, иницира и предлаже мере за остваривање и заштиту права детета;
4) анализира ефекте предузетих мера и иницира научни и стручни рад у области остваривања и заштите права детета;
5) разматра и даје мишљења на предлоге закона и секторских политика од значаја за остваривање и заштиту права детета;
6) предлаже програме обуке од значаја за остваривање и заштиту права детета;
7) припрема годишње извештаје о спровођењу Националне стратегије;
8) припрема петогодишње извештаје о положају деце у Републици Србији и мерама које су предузете ради спровођења Конвенције о правима детета и факултативних протокола уз Конвенцију;
9) обавља и друге послове утврђене актом Владе, Националном стратегијом и годишњим програмима за спровођење Националне стратегије.

У Национални савет за остваривање и заштиту права детета именују се представници републичких органа управе надлежних за послове рада и социјалне политике, здравља, просвете, културе, омладине и спорта, правде и за унутрашње послове, људских и мањинских права, представници аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе и представници деце и представници организација цивилног друштва које се баве остваривањем и заштитом права детета.

На седнице Националног савета за остваривање и заштиту права детета могу се позивати научни и стручњаци и представници појединих организација и институција.

Средства за рад Националног савета за права детета обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Министарства и други органи државне управе
Члан 110.

Министарства и други органи државне управе, у оквиру свог делокруга, предлажу и спроводе политику, извршавају законе и међународне уговоре, опште акте Народне скупштине и Владе и предузимају друге потребне мере за унапређивање остваривања и заштите права детета.

Независан државни орган за заштиту људских права
Члан 111.

Независан државни орган за заштиту људских права штити права и слободе детета и контролише рад органа управе, у складу са законом.

У редовном годишњем извештају органа из става 1. овог члана посебно се приказују подаци о активностима на заштити права детета и уоченим недостацима у остваривању права детета, као и предлози за побољшање положаја деце у односима са органима управе.

У раду државног органа из става 1. примењује се принцип партиципације детета кроз установљавање посебног саветодавног тела састављеног од деце.

2. Надлежности аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе

Аутономна покрајина
Члан 112.

У остваривању и заштити права детета аутономна покрајина, преко својих органа:
1) доноси и реализује покрајински план и програме за остваривање и заштиту права детета, у складу са стратешким докуметом из члана 107. Закона;
2) планира и утврђује изворе финансирања за остваривање и заштиту права детета из оквира своје надлежности;
3) подстиче, координира и помаже активности јединица локалне самоуправе на остваривању и заштити права детета;
4) сарађује са државним органима, органима јединица локалне самоуправе, научним и стручним организацијама и организацијама цивилног друштва, као и са регијама и општинама суседних земаља, ради остваривања, заштите и унапређивања права детета.

Јединице локалне самоуправе
Члан 113.

У остваривању и заштити права детета јединице локалне самоуправе, преко својих органа:
1) доносе и реализују план и програме за остваривање и заштиту права детета, у складу са стратешким докуметом из члана 107. Закона;
2) планирају и утврђују изворе финансирања за остваривање и заштиту права детета из оквира својих надлежности;
3) подстичу и координирају активности установа и организација које оснивају и сарађују са организацијама цивилног друштва и приватним институцијама на остваривању и заштити права детета;
4) помажу развој облика самопомоћи и солидарности и подстичу активности и пружају помоћ хуманитарним и другим организацијама чији су циљеви од значаја за остваривање и заштиту права детета;
5) сарађују са државним органима, органима аутономне покрајине, научним и стручним организацијама и организацијама цивилног друштва, као и са општинама суседних земаља, ради остваривања, заштите и унапређивања права детета.

3. Приватне институције

Надлежност приватних институција у заштити права детета
Члан 114.

Приватне институције обављају делатност у вези са заштитом права деце и пружањем посебне заштите деци у складу са законом.

У обављању послова из става 1. овог члана приватне институције су дужне да поступају сагласно одредбама Закона.

4. Извештавање о стању и заштити права детета

Обавеза достављања података
Члан 115.

Органи јавне власти дужни су да прикупљају и органу јавне власти надлежном за послове статистике достављају два пута годишње податке о стању остваривања и заштити права детета, у складу са методологијом коју утврђује Национални савет за остваривање и заштиту права детета.

Орган јавне власти надлежан за послове статистике обрађује податке о остваривању и заштити права детета и доставља их Националном савету за остваривање и заштиту права детета.

Извештаји о стању и заштити права детета
Члан 116.

Годишњи извештаји о спровођењу стратешког докумета из члана 107. Закона и петогодишњи извештаји о положају деце у Републици Србији и мерама које су предузете ради спровођења Конвенције о правима детета објављују се путем средстава јавног информисања.

ДЕО ДЕВЕТИ

Надзор над спровођењем закона

Казнене одредбе

ДЕО ДЕСЕТИ

Прелазне и завршне одредбе